

अध्यायः

२७

१. सलमन्त

प्रायने।

५३

45 52112,

५३५६

44329101

५१ वि

in media.

4. 25

મુ. કરાંચી.

૪૪ સ્વતંત્રતાના અર્થે જીવન સંપૂર્ણ કરનારને સ્વામીનહે.

શ્રી માર્તંડ મુદ્રાલય પ્રેસમાં પટલ. જામાબારી જનસાહે

‘अध्या. ठे. रत्नपोषणमा भरतीयेण-अमदावाद.

આજી ૩ જી.

44 0000

सं. १६७४

सं. १६१८

प्रिभत ०-२-०

ગણરાત વિધાપીઠ

૭૭૮૫

અમદાવાદ

નિમિદાર મુખર્ધ સરકારની

તી કામીરાઈ સંકલ્પેરીમાં વિદાન સરકારી ળકરે અમારો બનાવેલી બાદશાહી યાકુતી અનંગ વિલાસની ગોળીઓ એનાલાઈઝ કરીને તેમાં કાઈપા... ળકર નથી એવું સરદીશીકિત આપેલ છે. અને એ કિમ્મત રાજવાહી હવા અગાધીર હોવાથી વિલાયતમાં માસ થયેલા મોટા ડાકરો, ગળ મહારાજાઓ, નવાઓ તથા દેશી અને ળકેજ મુદરથો અને મોટા સરકારી અમલદારોમાં પણ બહુ જીણાય છે.

બાદશાહી યાકુતી.

અનંગ વિલાસ.

ગમે તે કારણથી યુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીરવીકારના તમામ બાધી મટાડે છે. અને વીય ઘટ બનાવી અરૂં પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નળલા માણસને પણ જીવાનની માફક બે-રાવર બનાવનાર. આ દવાનો લાભ લેવા અમારી આસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ જાતની પરેજીની જરૂર નથી ૪૦ ગોળીની ડબ્બી એકના રૂપીયા ૧૦)

બાદશાહી યુનાની લેપ.

કિમ્મત દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે; અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. અરૂં પુરુષાતન લાવવા માટે આ લેપ ફતેહ-મંદ ધલાજ છે. આર્થિક એકની ડબ્બીના રૂપીઆ આઠ તમામ દવા-ઓનું પોરટ અર્થ જીદું.

ડાક્ટર કાલીદાસ માતીરામ—રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૭૮૧ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સ્વામી ભગવાન સુમન.

વિષય ડ- : ૨-૪

શ્રી હરિ ઐ પરબ્રહ્મ પરમાત્મને નમઃ

“સ્વામી ભક્ત સામન્ત”

નામક નાટકનો

પ્રવેશાનુક્રમથી સંક્ષિપ્ત સાર.

મંગલાચરણ—પ્રભુપ્રાર્થના અને બાળાઓ દ્વારા નાટ્યવસ્તુ વિવેચન.

અંક ૧ લો.

પ્ર. ૧—કાપુલમાં જશવન્તસિંહ મહારાજનો રાજમહેલ.

જેઠપુર નરેશ જશવન્તસિંહનો સ્વપ્ન સામ્રાજ્યમાં વિહાર, અને રાણી મહાનાયાના પતિ પુત્રનું મંગલ માટેના મનોદ્વાર બસુસદ્વાર કુમાર પૃથ્વીસિંહના પરલોકયાત્રાના મળેલા સમાચાર અને તેથી હૃદય બંધ પડતા રાજ જશવન્તસિંહનો સ્વર્ગપંથે સંચાર. ગર્ભ માટે ઉદર ચીરી સ્વામી સાથે સહગમન કરવા ઇચ્છતી મહાનાયાનો જશવન્તસિંહને મરૂભૂમિની કેટલીક રાજદારી બાબતોની સુચનાઓ કરવા આવેલી યોગિજીવીથી પ્રતિબંધ. રાઠોડ વીર કુમાદાસની દૈવી સ્વામી ભક્તિની રાક્ષાત—અને ધસી આવેલા બંટખોરા પ્રત્યે યોગિજીવીના યોગબળથી ધમ્મો પ્રત્યાભાત. ટેબ્લો.

પ્ર. ૨—દીલ્હીમાં ચંદ્રસિંહ પુરિહારનો રાહર બહારનો રા-
મોહઉદ્ધાન. યૌવન વનમાં વિચસ્ટી પુરિહાર પુત્રી સરલાના યૌવનાશ્રમ-
નોદ્વાર, અને તેની સમવયસ્કી સહચારિઓનો રાખિંદક સુગાર વિહાર.
બાદ રાઠોડો પ્રત્યે ભતિવૈરાગિમાં પ્રબળતા પુરિહારના પ્રાપંચિક ઉદ્ગાર.
અતિથી તરીકે રહેલા સમરસિંહને સપડાવવાનો ચંદ્રસિંહ ચંદ્રીકાનો નિર-

ધારે સમરસીહનું સ્વાગમન, ચંદ્રસીહનું કુટિલ કારસ્થાન; સરકાની સમયમુગ્ધતાથી સમરસીહનું સંકટ ઉદ્ધન—અને સમર-સરલા વચ્ચે વિ-વિગળ સ્નેહબંધન.

પ્ર. ૩—ચંદ્રસીહના મહાલયનો એક ખંડ પોતાના ખ્યારા નંદન પ્રત્યે નંદાના પ્રણયોદ્ગાર—અને નંદાના રૂપ રંજ પર ચાચી રહેલા વંદનના હવાઈ વિચાર. નંદા અને પ્રેમચાચના—અને પરિણામે આવી પડતી ચાતના.

પ્ર. ૪—મોગલસમ્રાટ આલમગીરનું સલાહુવન જોધપુરના પા-ટવીકુમાર પંડિતરાઈ એવી પોશાકથી ઘસેલા પરલોકવાસ સંબંધી પ્રપં-ચમૂર્તિ આલમગીરલયા ચંદ્રસીહ સાથે દેવમૂર્તિ દુર્ગાદાસ તથા સમ-રસીહનું માર્મિક લાપામાં વિવેચન. રાણી મહામાયા તથા બાલકુમાર અછતસીહને સ્વાધિન કરવા માટે મોગલસમ્રાટની માગણી—અને તે સામે પોતાના માલિકની સ્વતંત્રતા સાચવી રાખવાની દુર્ગાદાસની દારણ દ્રઢ લાગણી દુર્ગાદાસને કેદ પકડવાનો આલમગીરનો ઠગ્ગવ,—પણ અગાઉથી ગોઠવી રાખેલી ચંત્રણા મુજબ સમરસીહથી દુર્ગાદાસનો બચાવ. ટેબો.

પ્ર. ૫—રાઠોડ સરદાર દુર્ગાદાસની સ્વશિબિર પોતાના ખ્યારા પુત્ર દિલીપસીહ પ્રત્યે દુર્ગાવતિના માતૃવાત્સલ્યતામય મનોદ્ગાર અને પારણા-માંથીજ પુત્રને પ્રચંડ વીરમૂર્તિ રાષ્ટ્રભક્ત બનાવવાના વીર દુર્ગાદાસના શીરોચિત વિચાર, દંપતિએ પોતાના બાળરાજાના બચાવ માટે સ્વસંતા-નની પ્રાણહુતિ આપવાનો કરેલો નિરવાર, મરૂમિની દુઃખદાયક દશા દેખી આવેલા સમરસીહના કદરૂ જીદગાર, દેશના કલ્યાણ માટે દેહોત્સર્ગ કરવાનો સર્વેનો દ્રઢ નિશ્ચય અને સમરાગણમાં સંચાર.

પ્ર. ૬—ચંદાનું મકાન. નંદાના ખ્યારમાં નાસીપાસ નીવડેલા વંદ-નના અંગેશમાં ઈરકનું થતું કળાતર અને ચંદન-ચંદાના સુખી સંસારમાં ગમખવાર વંદનનું નડકર.

પ્ર. ૭—રાઠોડ સૈન્ય શીબિર (જહુરમત) રાઠોડ સમૂહીએને કેસરીયા

કરવાની યોગીશ્વરીની આજ્ઞા, અને નતિ ધર્મ જળવવા માટે જહરવત હજવવાની દુર્ગાવતિની પ્રતિજ્ઞા, વીર સ્વામી લક્ત સીમંત દુર્ગાદાસ પોતાના નોકર ધીરને મદારી બનાવી કરંડિયામાં કુમાર અજીતસિંહને છુપાવી, અજીતની જગાએ પોતાના પુત્ર દિલીપને સુવાડી રાણી મહામાયાને મદારી સ્વાંગ સજ્જવી અરવલ્લીની ગુપ્ત ખીણો તરફ રવાના કરે છે. બાદ ચંદ્રસિંહ પુરિહાર દ્વિસાથે સમ્રાટ આલમગીર અસંખ્ય સૈન્ય સાથે આવી લાગે છે અને લીધણ સમરાનલ જંગે છે. રાજપુતોનાં વીરોચિત કેસરિયાં અને રાજપુર રમણીઓનું વિલમણ જહરવત. ટપ્પો.

અંક ૨ જી.

પ્ર. ૧—નિખિડ અરણ્ય. રોડોએ કરેલાં કેસરિયાં વખતે લાગ જોઈને દુર્ગાદાસના પુત્ર દિલીપસિંહને અજીતસિંહ સમજી હઠાવી લઈ નાસી નીકળેલા ચંદ્રસિંહ પુરિહાર પાસેથી વીર નારી દુર્ગાવતિ પોતાનો પુત્ર પાછો લઈ લે છે—પરંતુ ચંદ્રસિંહની રૂઢાથે દિલેરખાન આવી લાગી દિલિપને દુર્ગાવતીના હાથમાંથી છુટવી લે છે. બાદ દિલેરખાન સાથે દિલીપને અજીતસિંહ માની દીકરી મોકલે છે અને દુર્ગાવતી પર ચંદ્રસિંહ પ્યારની ખાગણી સાથે આબુકના મારથી જીલ્મ ગુજરે છે. દરમ્યાન સમરસિંહ આવી લાગતાં પુરિહાર પદાયન થાય છે અને દિયર બોજઈ દુર્ગાદાસ વવેરેની શોધમાં જાય છે.

પ્ર. ૨—અરવલ્લીનું અરણ્ય. કુમાર અજીતસિંહને આશ્રમમાં મુકી નિશ્ચિંત થએલી મહામાયા ધીરસિંહને દુર્ગાદાસની માતાની મદદે મોકલે છે. બાદ પોતાના બાળરાજાનો ક્યાંય પત્તો ન મળવાથી આકુળ બાકુળ બનેલો દુર્ગાદાસ ત્યાં આવી લાગતાં યોગીશ્વરી તેને સર્વ ખુલાસો કરી શત્રુ અનુચરોથી સાવધ રહેવા સુચવે છે, દરમ્યાન બાદશાહ આલમગીર ગુપ્ત રૂપે પ્રવેશે છે અને મહામાયા તથા આલમગીર વચ્ચે વિષમ વિતાંડા

વાદ થાય છે. બાદશાહ મહામાયાને કેદ પકડવા જતાં દુર્ગાદાસની સમય-સુચકતાથી હરી જઈ પોતેજ પલાયન થઈ જાય છે.

પ્ર. ૩—ચંદ્રસિંહ પુરિહારનો મહેલ. એક તરફથી રાહોડ પર નહું જીવું વેર વાળી મરૂભૂમિ સ્વાધીન કરી મોગલ સત્તાને પણ ખત્તા ખવરાવવાની પૈશાચિક રાજ્યલોભની વાસનાવાળો પુરિહાર પોતાની પુત્રી મોગલ સેનાપતિ દિલેરખાન સાથે પરણાવવા તૈયારી કરે છે. દરમ્યાન નંદાની ચાલાકીથી સમરસીંહ આવી લાગી સરલાને લઈ જાય છે અને કૃત્રિમ સરલા (નંદા) સાથે હસ્તમેલાપ થતાં પહેલા નંદન આવી સરલા પલાયન થવાના સમાચાર આપતાં સર્વે અજ્ઞયબીમાં ઉતરી જાય છે. અને દિલેરખાન સમર સરલાને પકડી પાડવાં સૈન્ય સાથે રવાના થાય છે. ટપ્પો.

પ્ર. ૪ ચંદાનું મકાન ચંદા ઉપર આક્રમીત થઈ પહેલા વંદનનું વિજ્ઞાન કાવત્રું અને નિર્દોષ ચંદનની કમખખતી.

પ્ર. ૫—અરવલ્લી નજીકનું અરણ્ય. દશાના દારૂ તંત્ર નીચે દબાયેલા દુર્ગાદાસના ઉદ્ગાર. સમર-સરલાની શોધ માટે સંકડી રૈયત પર દિલેરખાનનો બળાત્કાર, દુર્ગાદાસનું મારૂ પ્રજ્વળી મદદે આગમન. દિલેરખાન પલાયન. મારૂ પ્રજ્વળી દુર્ગાદાસને આશીષ. અને દુર્ગાદાસનો પ્રજ્વળે દિલાસો. ધીરૂ દ્વારા માજના મરણ સમાચાર—આંતરિક પરિતાપ—માતા અને માતૃભૂમિ ખન્નેનું ઋણ વાળવાની દુર્ગાદાસની પ્રચંડ પ્રતિજ્ઞા તથા સરલા દુર્ગાવતિને દીલીપની મુક્તિ માટે દીલ્હી જવાની આજ્ઞા લાઈના આદેશ મુજબ સમરસીંહનું નેધપુર તરફ રવાના થવું, અને યોગીશ્વરીને લોખંડી પેટી સોંપી દીલ્હી જવું.

પ્ર. ૬ ચંદાનું મકાન. ચંદાને ફસાવવા જતાં ચક્રર ખાઈ ગએલા વંદનની કમખખતી.

પ્ર. ૭—શહેનશાહ આલમગીરનો ગુપ્ત આવાસ. આલમગીર ચંદ્રસીંહ ચંદ્રીકાને અજીતસીંહના રક્ષણ કાર્યની બલામણ કરી ચાલ્યો.

નય છે. દુર્ગાવતી સરલા દાખલ થાય છે. દિલીપને પાશ્વરમાંથી હઠાવી લે છે. બાદ દુર્ગાદાસ આવી દિલેરખાનને મારી માતાનો બદલો લે છે. સ્વામીના આદેશ મુજબ દુર્ગાવતિ સરલા અને દિલીપ સાથે રવાના થાય છે. બાદશાહ વગેરે આવી લાગતાં દુર્ગાદાસ જેલ પકડાય છે. ટપ્પો.

અંક ૩ જો.

પ્ર. ૧—અરવલ્લી નજીકનો અરણ્ય પ્રદેશ. દિલ્હીમાંથી દિલીપને લઈ આવેલાં દુર્ગાવતિ તથા સરલાને રાણી મહામાયા આવી મળતાં દિલીપ રાણીજીને સ્વાધીન કરી સમરસિંહને બંધુની કુમકે આવવાનું જણાવી દુર્ગાવતિ પોતાના પ્રાણેશને બંધન મુક્ત કરાવા પુનઃ દિલ્હી તરફ રવાના થાય છે. બાદ સરલાને અચાનક પોતાના પ્રિયતમ સાથે મેળાપ થતા તેના મુખેથી ભાઈને કેદ થયેલા સાંભળી સમરસિંહ પણ દુર્ગાદાસની મદદ માટે દીલ્હી નય છે.

પ્ર. ૨—દીલ્હીમાં મોગલ સલ્તનતનું જેલખાનું જેલખાનામાં ચંડિકાને દુર્ગાદાસ પ્રત્યે પૈશાચિક ખ્યાર-દુર્ગાદાસનો તેના પ્રત્યે શીટ-કાર-મોગલ સેનાપતીના સ્વાંગમાં આવી દુર્ગાવતીએ સ્વામીની કરેલી વિલશણ બહાર-અને જનાનખાનાને માર્ગેથી નાસી જતાં રંગમહેલને લગાડેલા અંગાર-બાદશાહ આલમગીર સામે દુર્ગાદાસના વિરોધિત હફ-ગાર-કિલ્લાના કાંગરાપર થઈને સમરસિંહનું જેલખાનામાં આગમન-અને બહાદુરી ભરી રીતે બંને વીરોએ કરેલું પલાયન.

પ્ર. ૩—નંદા માટે મુકરર થયેલો ચંદ્રસિંહના મહેલનો એક ખંડ ચંદાપર ચાલાખી ચલાવવા જતાં ચક્રર ખાઈ ગયેલે વંદનની નિસસા અને નંદા-નંદનનો હસ મેળાપ

પ્ર. ૪—અરવલ્લીમાં અજીતસીંહનો આશ્રમ. સમવયસ્ક જોડ-
રાઓ સાથે તેજસ્વી ક્ષત્રિ મૂર્તિ અજીતસીંહ તથા દિલીપસીંહ વીરોચિત
રમતગમતમાં ગુલતાન, બિહ્વખાળાના મેણાને લીધે અજીતસીંહને પોતાની
પૂર્વ સ્થિતિનું થયેલું ભાન અજીતસીંહનો આંતરીક ખેદ-અને તેને પક-
ડવા આવેલા ચંદ્રસીંહ સાથે દ્વંદ્વ યુદ્ધ થતાં દુર્ગાદાસ આવી લાગતાં
પુરિહાર, અજીતસીંહને સાથે કેદ.

પ્ર. ૫—જેઠપુરનો કિલ્લો. જેઠપુરને ઘેરો ઘાઝીને મોગલ સૈન્યનો પ-
લાવ, બાદશાહ આલમગીર મુખ્ય સેનાપતિને સાવચેત રહેવાની સુચના
આપી ગુપ્ત તપાસ માટે જાય છે. શોખીન સેનાપતિ સ્વસત્તાના બળમાં
પોતાને નિર્ભય માની રંગરાગ અને ગાનતાનમાં ગુલતાન થાય છે. સમ-
રસીંહ સાથે નંદન ઉસ્તાદ અને સરલા તથા નંદ સાથે નનીજન નાયકો
ઢાવણીમાં ઢાખલ થાય છે. અને નાયકો દ્વારા સર્વેન ગાનતાનમાં ભાન
ભુલાવી યુદ્ધ માટે તૈયાર થાય છે. દરમિયાન છુપી તપાસ માટે ગયેલો
બાદશાહ પાછો આવીને ઢાવણીની આ સ્થિતિ જોઈ ઉશ્કેરાય છે ગર્વેયા
મંડળને કેદ પકડવા જતાં સમરસીંહ વગેરે ખુદ્દાં થાય છે. દુર્ગાદાસ પણ
ઢાખલ થાય છે. પ્રચંડ સમરાનલ જંગમાં મદમસ્ત મોગલ સમ્રાટ એક
નરવીર સ્વામી ભક્ત સામન્તને હાથે કેદ પકડાય છે. ટળેલો.

પ્ર. ૬—ચંદાનો અવાસ. નંદા પોતાના પુત્ર નંદન સાથે પરણી ચૂક-
વાથી તેની આશા મુકી દઈ હઠ્ઠીવાર ચંદાને ફસાવવા વંદનલાલ કાવ-
તશ કરે છે, પણ તેમાં પોતેજ ફસાય છે અને પરિણામે કંઠાળી જઈ
પવિત્ર જીવન ગાળવાને પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ થાય છે.

પ્ર. ૭—જેઠપુરમાં ભવ્ય રજ દરબાર. ચંદ્રસિંહને મારી, અજી-
તસીંહને રાજ્યાસેદણ, લોખંડી પેટીનું વિવરણ, દુર્ગાદાસે પોતાને પ્રાપ્ત
થતી અખુટ દોલતનું પોતાના નવા રાજાને કરેલું સમર્પણ, યોગીશ્વરીનો

પૂર્વ પરિચય, તેણીના આદેશથી સમર-સરલાના હસ્તમેળાપ અને સ-
 આટ આલમગીરના હસ્તથી અછતસીંહને તાજ પહેરાવવાની પવિત્ર ક્રિયા
 સાથે “ સ્વામી લક્ત સામન્ત ” ની સાત્વિક ભક્તિ રૂપી દૈવી શક્તિથી
 પ્રલયકાલીન પીટાઓ ભોગવતી મરૂ ભૂમિને અનુપમ સ્વર્ગીય આનંદ
 સમર્પવા સાથે અમારા “ સ્વામી લક્ત સામન્ત ” નું જીવન કર્તવ્ય અને
 અમારો આ નાટ્ય પ્રયોગ ઉભય એકી સાથે સ્વયંભૂની દયાથી
 સમાપ્ત થાય છે.

શાન્તિ:

શાન્તિ:

શાન્તિ:

“ સ્વામી ભક્ત સામન્ત ”

નાટકનાં પાત્ર પરિચય.

—o—

પુરુષ પાત્રો.

જશવન્તસિંહ.....જોધપુરના મહારાજા.
અણ્ણતસિંહમહારાજા જશવન્તસિંહનો બાલકુમાર.
દુર્ગાદાસ.....જશવન્તસિંહનો પરમ પ્રિય સરદાર.
(વીર સ્વામી ભક્ત સામન્ત.)

દીલીપસિંહ.....દુર્ગાદાસનો દેવી દીકરો.
સમરસિંહ.....દુર્ગાદાસનો લઘુ બંધુ.
ધીરસિંહ (ધીર)...દુર્ગાદાસનો વફાદાર નોકર.
ચંદ્રસિંહ.....રાઠોડ જાતિનો કટો શત્રુ, એક પુરિહાર,
દીલ્હીની શહેનશાહતનો એક સરદાર,
સમ્રાટ આલમગીરે માનેલો વફાદાર.
આલમગીર.....(ઔરંગઝેબ) જગપ્રસિદ્ધ દીલ્હીનો
મોગલ સમ્રાટ.

દિલ્લેરખાન.....મોગલ સેનાધિપતિ.
ચંદન.....એક પઢિઆર.
વંદન.....ચંદ્રસિંહનો પઢિઆર નોકર.
નંદન.....વંદનનો પુત્ર.

શ્રી પાત્રો.

રાણી મહામાયા...જશવન્તસિંહની રાણી, મરૂભૂમિની માન-
વંતી મહારાણી; અજીતસિંહની જન્મદાતા માતા
દુર્ગાવતી.....“સ્વામી લક્ષ્મ સામન્ત” દુર્ગાદાસની દેવી
શુભવાળી પત્નિ.

યોગીશ્વરી.....જશવન્તસિંહના પરમપ્રિય સ્વર્ગસ્થ સરદાર
નાહરસિંહની “નિરૂપમા” કન્યા; દેશ સેવાયે
યોગ સાધના સાથે તત્પર રહી દુર્ગાદાસ
વગેરેને દેવી સહાય દેનારી પ્રચંડ પ્રભાવશાળી
પરમેશ્વરી.

સરલાદેવી.....ચંદ્રસિંહ પુરિહારની પુત્રી.
સમરસિંહની સ્નેહ સ્યામિની.

ચંદ્રિકા.....ચંદ્રસિંહ પુરિહારની અસ્થિર હૃદયની પત્નિ,
સરલાની અપર માતા.

નંદા.....સરલાદેવીની સાથે ચંદ્રિકાની દેખરેખ નીચે
ઉછરેલી પદ્મિઆર જાતિની એક અનાથ કન્યા
અને નંદનની પ્રણયિની.

ચંદા.....નંદાની સગી ખડેન અને ચંદનની પ્રિયા.
એ ઉપરાંત દાસ દાસીઓ, સાહેલીઓ, અન્ય સ્ત્રીઓ અને
ભીલ કન્યા વગેરે.

॥ ॐ श्री हरि ॥

સ્વામી ભક્ત સામન્ત નાટકનાં ગાયનો.

અંક ૧ લો.

પ્રારંભ પ્રાર્થના.

મંગળાચરણ—

૧

વંદુ વિશ્વરામ

શરણુ ગ્રહુ* શુભ શાન્તિ આપ

ધ્રુવ ધર ધરણી ધરા

વંદુ૦

વિમળ મતિ ગતિ પ્રબળ કૃતિ દે,

વિજય કાર્ય કરવા

વંદુ૦

ખાળાઓ—

૨

જપે સ્વામી પુરા પ્યારે,

સુભાગી તે તરે તારે;

બલિહારી એવા જન અવનિમાં અવતરે,

સ્વામી ભક્તિ છે સારી મુખકારી સંસારે;

કેમલ કુસુમ ક્યારી,

જેવી વીરયશ કયારી:

વીરજન જગત ઉદ્ધારે, ઉગારે, સુધારે

જપે૦

મહામાયા—

૩

પતિ ના શાન્ત થાય

સુત શોકથી સ્વામીની સ્થિતિ

વિષમ અતિ થાય

પતિ૦

વિદારો વિપત્તિ પતિ પુત્ર ઉપરથી

વિનવું વિભુજી કરો સ્હાય

પતિ૦

સરલા—

૪

યૌવનના રંગે રંગાતાં આ નેન

અંગે અનંગનું ઘેન

યૌવન૦

કળી કુસુમની ખીલી ગુલાબી

અલી સતાવે દિન રેન

યૌવન૦

મીઠી મુરતીએ દીઠી દિવાની

થઈ છું ન આવે મન ચેન

યૌવન૦

સરલા અને સખીએ—

૫

સખી વર્ગ—શરમથી શીદ સુકાઈ મરે ?

શાણી સરલા રોષ કરે કાં ?

પધારતાં પ્રિયતમ પ્રીતિના પાઠ પુરા પઢજે

શરમથી૦

સરલા—વૃથા વેણુ શાં વદો વેવલી વળી વળી વાદ કરે

સખી—અનંગ તહારા અંગ અંગમાં જળરો જંગ કરે

શરમથી૦

સરલા—શીદ ખીજવો ના લજવાઓ જાઓ જાઓ ઝટરે
 સખી—મન્મથ સાથે મળવા માટે ચાલો ચટપટ રે
 શરમથી૦

૬

સમરસિંહુ અને સરલા—

સરલા—પ્રાણ સુંદરનર મુદલર વર પામી
 સ્નેહ સરવર છો સ્વામી પ્રાણ૦

સમસ—ન્યારી પ્રેમકયારી સ્નેહવારિ સીંચવળે પ્યારી
 પ્રાણ૦

સરલા—સુકોમળ કયારી સીંચીવારિ સુખદ રાખું સારી

સમર—પ્યારી મહારી થયો અતિ આલારી

સરલા—આલારી વિચારી ઉદારી સલાંરી નારી તમારી આ;
 લેજો સુંદીર સ્વામી પ્રાણ૦

નંદા—

૭

આજે આનંદનો પ્રસંગ રંગ અંગમાં
 ભુલીછું ડુલીછું કુલીછું એક તાનમાં આજે૦

ભાન ભુલી મોહે ડુલી છળીલા

આવો તલપું છું હું પ્રિતમ પ્રાણ

આવો કન્હાઈ છુપાઈ રહ્યા શું?

પૂર્ણ પ્રીતિ પાળું પ્રીતમ પ્રાણ

આવે અલખેલો તો લાવે લાખેણી લહાણ આજે૦

નંદા નંદન—

૮

નંદા—શ્યામળા સંગમાં સુ રંગમાંરે
 સદા બુલીયે રે (૩) રતિ રંગમાં

નંદન—અંગનાં અંગમાં ઉમંગમાં રે

રહુ રંગથી રે (૩) પ્રિયા સંગમાં
વિવાહ રૂપાળા, થાશે તો બાળા ?

નંદા—રમશું રસીક રસ રંગમાં રે

સદા૦

નંદન—પરણી પ્યારી, પ્રીતિ વધારી

નંદા—ફરશું થઈ મસ્ત મદન જંગમાં રે

સદા૦

વારાંગનાઓ—

૯

ઓ આલીઓ, આવો, ગાઓ, ધુમ મચાવે

આદમગીર વધાવો૦

વધાવો આલી આવો, શાહી ગુણુ ગાઓ

બલિહારી વારી ધારી પ્યારી વારિ વરસાવો

ઓ૦

તખ્ત તાજે શાન્તિ રાજે જીવો બહુ સમ્રાટ

શહેનશાહી શાન્તિદાઈ જગ છવાઈ

રહો કાયમ શિરતાજ

ઓ૦

આ પ્રસંગે સૌ ઉમંગે ગુણુ ગાવો

વિજય જય યાઓ

ઓ૦

દુર્ગાવતી—

૧૦

મહારા જીવન તારા, જીગર પ્યારા બાલુડા

મહારૂં બાળ સુકોમળ દીલસર દીલારામ

ભાળું મનહર મુદસર મીઠું મીઠું મુખડું

મહારા૦

પ્યારૂં ખુલ ખુલ મંજુલ ગુલ સુધાનું ધામ

ન્યાળું રંગભરી ઉમંગ અંગ તુજ ઉજળું—

મહારા૦

દુર્ગાવતિ દુર્ગાદાસ સમરસીહ—

આજ રાજ કાજ કરશું તન મન ધનથી ભારી
 નેક ટેક નિશ્ચય એ સ્વામી ભક્તિ સારી આજ૦
 અસી આ કરમાં ધારી, દેશું અરિ વિદારી
 વફાદારી ખ્યારી અમારી વીર ખુમારી ન્યારી આજ૦

દુર્ગાદાસ—આત્મજ આ તૈયાર છે આજ્ઞાધારક આજ
 માત તાત માલીકની સેવા કરવા કાજ—આજ૦
 ચંદા ચંદન— ૧૨

ચંદા—પ્રાણ ખ્યારા પધારો રસઘેલા રંગમાં
 રસઘેલા રંગમાં, ત્રિતીના પ્રસંગમાં પ્રાણ૦
 ચંદન—જહાલી વિહાલી ભલી તું વૃક્ષે વળગી વેલ; વાહવા
 ચંદા—વાહ રસીલા છેલ છખીલા રંગત રસમય રેલ—પ્રાણ૦

ચંદા—ચંદન—વંદન— ૧૩

ચંદા—મહારા વાલમ કહોને હવે ક્યારે મળશું ?
 હવે ક્યારે મળશું, પ્રિતપાન કરશું, ?
 વંદન—ખ્યારી ચંદાના વર બની પરવરશું મહારા૦
 ચંદન—પ્રેમ આપણે આપણને જલદીથીરે મેળવશે
 વંદન—વંદન બંદા વેગેથી ઘર તાડુ રે ભેળવશે
 ચંદા—એ જાણી પિછાણી રે વાલમને વેગે,
 વધાવી લઈશ હું મહારા૦

અંક બીજો.

દુર્ગાવતિ—

૧૪

પ્રભુ કયાં શોધું હું ભરથાર
સ્વામી વીણુ સુનો સૌ સંસાર.....પ્રભુ
બાળકને લઈ ગયો અભાગી

ગયાં સર્વકો મુજને ત્યાગી
હવે મળે કયાં ભાળ?

સ્વયંભુ રહાય કરો તત્કાળ.....પ્રભુ

દુર્ગાવતિ, સમરસીંહ— ૧૫

દુર્ગાવતિ—ચાલો બંધુ ચાલો સ્વાનું સંકટ ક્યારે કપાશે રે
ગૌરવ ક્યારે ગણાશે ક્ષત્રિનું.....ચાલો
મળે ભ્રાત ક્યારે મમ વલ્લભ કયાં શોધીશું
જંગલ ઘનમાં?

સમર—શાન્તિ ધરતાં, આન્તિ હરતાં

દુઃખદ પંથ દુર થાશે રે...ચાલો

ધરો માત મમ ધીર હૃદયમાં રહાય શ્રીહરિ થાશે ક્ષણમાં
સાથે ફરશું, શોધી વળશું
સર્વ કાર્ય સરી જાશે રે.....ચાલો

દુર્ગાદાસ—

૧૬

પ્રભુ ક્યારે સફળ થાશે આશા રે પ્રભુ
સ્વામી ભક્તિની ભવ્ય પ્રતિજ્ઞા
કરો પૂર્ણ જગત્રાતારે— પ્રભુ

શક્તિ સમર્પિ સહાયક થાઓ

હરો કબૂત બૂમાતારે—

પ્રભુ૦

સરલા—

૧૭

માતા કર મહેર લગાર આ અન્યાય તો થાયે
કન્યાથી કશું નવ કહેવાયે, દીકરી દોરો ત્યાં દોરાયે

માતા૦

જ્યાં દીકરી બહુ દુઃખણી થાયે
તે ઘર નકં સમાન ગણાયે—સુખ જાયે દુઃખ થાયે
દીન બંધુથી તે દંડાયે—

માતા૦

નંદા—

૧૮

લટકે, ચટકે, બની કામણુગારી નારી સર્વેને માફ
નયનનો માર

નૌતમ નખરા કરનાર

હું મોહક મનહર મદમાતી મલકાતી છું ગુલનાર
લટકે૦

નેનકટારી મારીને ભારી, નરને કફ લાચાર

સખીઓ—શાણી રંગીલી છેલ છખીલી જોજે ન ખાતી હાર

નંદા—છે મહારી, મનહારી, ગતિ ન્યારી

જોઈ જાન જુલે, પડી મોહ જુલે, રૂપ રંગે ડુલે

સખીઓ—કદી તું ન જુલે—“ના, ના”—

લટકે૦

ચંદન, ચંદાણું—

૧૯

ચંદા—ઠગ રૂપ ધરી ઠગનારા, આજ રૂઠ્યા બધા

દીન તહાર

ચંદન—પ્રાણ પ્યારો તહારો છું હું પ્યારી

ચંદન—હઉં ઉંતારી તહારી ખુમારી; પરનારીથી ખ્યાર ?

ચંદન—ખ્યારી મારો ન માર

ચંદા—ઠાર માફ ગમાર તને; વોય વોય—

કગ૦

ચંદન—હાય નારી નઠારી અકારી, નશી એકે

ઉગરવાની ખારી

ચંદા—વ્યસિયારે ન સાર ! કફ પુરો ખુવાર

માફ ગુતિથી માર તને વોય વોય

કગ૦

માફી પ્રજા અને દુર્ગાદાસ—૨૦

પ્રજા—ધન્ય ધન્ય છે દુર્ગાદાસ આશ છે તહારી એક બળવીર

કર્મવીર તે મફ ભુમિનું બાતું રાખ્યું નીર,

મુક્તિ કર ઝટ મારવાડની સત્ય સિંધુ મહાવીર

ધન્ય૦

દુર્ગા—ભાવો, સિધાવો સુખે ખાંધવો ધરી હૃદયમાં ધીર

શ્રીવર કરશે સહાય સર્વેને શરણે રાખો શીર-ધન્ય.

દુર્ગાદાસ—

૨૧

માતૃ ભક્તિ પીતૃ ભક્તિ સત્ય સુખદાઇ

રાજ્ય ભક્ત ભૂમી ભક્ત ધન્ય જગતમાંહી.

માતૃ૦

ધર્મ કાજ છોડી લાજ થાય દેહ ત્યાગી

ભય સ્વામી ભક્ત એહ સ્વર્ગમાં સુલાગી-માતૃ૦

માતૃ રૂણ કાજ કફ પૂર્ણ પ્રેમ ધારી

ગીરામાં ગળાયું એક સ્વામી ભક્તિ-સારી-માતૃ

વંદન, ચંદન, ચંદા—

૨૨

વંદન—સોગન લઉં નંદા ચંદાના સોગન લઉં

નંદા ચંદા—સોગન અમારા કેવાં ગણીને ?

વંદન—તમને વહુ દીકરી માનીને, સોગન ખોટા

લઉં જાણીને સોગન૦

નંદન, નંદા—મતિ પિતાની હવે સુધરશે

વંદન—વંદન નંદાને મળી જશે, સોગન લીધેલા

ટળી જશે. સોગન૦

ચંદ્રિકા—

૨૩

લાગે છે કેવી લાલની લટકાળી છળી,

ખલિહારી ખ્યારા આ વાડું હું ઘસી ઘસી

હૃદયેથી તારી મૂરતી જતી નથી ખસી લાગે છે.

દેખું છું દુર્ગાદાસની છળી મન વસી

સુરત દીલારામની દીલ રહી ઠસી,

આવોને આવો આલિંગું હું હસી હસી

લાગે છે૦

—૦—

અંક ત્રીજો.

સરલા અને દુર્ગાવતી— ૨૪

આવોને કરો પ્રભુ બહારરે

આ હેયું કપાય, સ્વામીની જુદાઇ

સતિઓથી ન સહેવાયે

આ૦

સતિને છાજે પતિની પુનીત પ્રિતી

કૃષ્ણ કૃપાળું કર સંકટે રહાય

આ૦

સમર-કરના—

૨૫

મળ્યા મોહન સહુખાસાર, ભવન આધાર સુખ લાંબાર,
ખરી તું નાર ખુબીદાર, એની હીલદાર ભગ્નના તાર
કર્યા ડંકા રૂતુ રાજે, કદી કાન્તાર આ ગાજે
પ્રિયુના પ્રેમને કાજે, વિરહ સાજે પ્રિયા લાજે—મળ્યા
ખનાવી ખ્હાવરી આજે, મદન મહારાજના રાજે
છબીલીની છબી છાજે, સહુષી રમેહના સાજે મળ્યા

દુર્ગાદાસ—

૨૬

વીર નર હોય તે તો વિપત્તિથી ન કદી ડરે છે
વિકટ વેરાનને વળી જેલ તે મન મહેલ ગણે છે
નેક ટેકમાં છેક જે સ્વાર્થ પરાયણ થાય
વરે વિજય નહિં તે વળી, પડે પાછા, બાહ્ય
હારી જાય

કીર્તિ ગુમાવ્યાથી મરવું લલું છે
વીર ભવન અતિ ઉજળું છે.

૨૭

નંદા—પ્રિત ખ્યાલી પીયો મતવાલી પ્રિયાના હાથની
નંદન—ખ્યાલી ખ્હાલી મુલલાલી, પીતાં પ્રજટે છે લાલી
હૃદયના ખ્હાલની.....પ્રિત
નંદા—આવો ખ્યારા આવો, રંગત લ્હાવો, રંગ જમાવો
નંદન—પ્રિતપાન કહું, રસવાન કહું

નંદા—પિયુ પરમ સુખદ છે શ્યામ

જપું નિત્ય નામ, ભવન આરામ.....પ્રિત૦

૨૮

અજીતસીંહ, દીલીપસીંહ અને બાળમંગળ—

દોડો છોડી મુસ્તી, રમીએ દડા ગેડીની કુસ્તી

અજીત—રમું રમાડું ક્ષત્રી બન્યો દહીં દાવ હું ધારી

સર્વ—આવોલ આવોલ રમીએ વીર રમત આ સારી

સરખે સરખા બાળ આપણે રમવા રંગ ઘણેરો

આ ફેંકેલો દડો દોડીને વીર બહાદુરો ઘેરો—આવો૦

દોડો દોડો દડો દોડતાં ગડપ હાથમાં ગલો

ચડપ ચુકાવો દાવ ચોટથી ચાલો ચતુર ચાલો—આવી૦

સરલા, નંદા—

કાફી. ૨૯

ખણી નેણ મીઠાં હાણે મારેતી

હીની કારણ વણજે સીકાયતી

બુદ્ધ બેડે વીધાસીં આડે

છોડે છપરતે માંક્રી મરડે.....ખણી૦

તોજે હુસ્નજો દીદાર કીયાસી

હોંસ અકલમેં હમ વીયાસીં.....ખણી૦

આશક તોસેં એક ખાત કીયોસી

ભાઈ બ્રેહ્મજ્ઞ ભાયાંતી.....ખણી૦

નંદન, નંદા, ચંદા, ચંદન, વંદન—૩૦

ચારે—ભૂલી જતા નહિં— ના-ના-ના-ના

સાધુ બની લેખ લખવતા નહિં...ભૂલી૦

વંદન—ઈશક નહિં કરવાની હું આજે બાધા રાખું

ચારે—સુખે ફરજે ભકિત કરજે

મોક્ષ મળે અંતે જેથી.....ભુલી૦

વંદન—મહીર મઘાપીર કયામારી કે દરિયે

જઈ માળા જપશું.....ભુલી૦

શ્રવં પાત્ર—

૩૧

જય જહુનાથ, રહુનાથ, જગતાત પ્રભુ

તારણ તરણ, ધ્રુવ ધારણ ધરણ વિભુ

ભારત સ્વારથ તાત

કરો પૂજું કૃપાનાથ

અજર અમર હર

અટલ અચલ આપ.....જય૦

ૐ

શાંન્તિ ॥

ૐ

શાંન્તિ ॥

જાહેર ખર્ચ.

અગારી કંપનીના નીચલા નાટકોનાં ખર્ચોની ચોપડીઓ
જ્યાં અમારાં સુકામ હશે ત્યાંથી નીચલી કિંમતે રાકડેથી
મંગાવ્યાથી મળશે.

ચોપડીનું નામ.

કિંમત.

પિતૃમંગળ ઉર્ફે મુરદાસ.....	૦—૨—૦
શ્રી ભક્તિવિજય	૦—૨—૦
મુરેખા હરણ	૦—૨—૦
નાગર ભક્ત.....	૦—૨—૦
નાલમ માણિક.....	૦—૨—૦
મનહર-મેના	૦—૨—૦
યોગકન્યા	૦—૨—૦
મહાશ્વેતા-કાદમ્બરી.....	૦—૨—૦
જાહેર શમશીર.....	૦—૨—૦
શ્રી જયમતી.....	૦—૨—૦
સાતપીઠ ભક્ત પુત્રીક.....	૦—૨—૦
ઉર્ફી-પુરુષા	૦—૨—૦
દોશત્રપદમળી	૦—૨—૦
જેસલતોરલ.....	૦—૨—૦
બીરબલ પાદશાહ.....	૦—૨—૦
ચંદ્ર પ્રભા	૦—૨—૦
પ્રવીણસાગર.....	૦—૨—૦
કનક-કેશરી.....	૦—૨—૦
પાપાભગત	૦—૨—૦
રાજવીલા	૦—૨—૦

